„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Нови Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“

	За Угарску Србију, Црну Гору и др. стране земље		
на годину	К 34·—	46·—	дин.
на по године	К 17·—	23·—	„
на чет. „	К 8·50	11.50	„

Поједини бројеви стају 12 потура

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској ул. бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 93. У Новом Саду, у четвртак 11. (25.) маја 1912. Година XXVIII.

Дуализам у Херцег-Босни.

Таквих појава, какве нам данас у политичком погледу показује Босна и Херцеговина, нема и не би могло бити ни у једној европској држави.

Разним политичким приликама европскога значаја извучена је Херцег-Босна из свог оквира балканске покрајине, те је дошла под област наше монархије. Под том облашћу стоји већ *тридесет и четири године*. Међу окупацијом и анексијом није било а није могло ни бити никакве разлике, осим што се држало, да ће у погледу анексије, према међународном положају, који је створен окупацијом, велесиле потписнице берлинског уговора од године 1878. имати своју да рекну. Али ово је дипломатија наше монархије одстранила те према томе прелазак од окупације к анексији се није ни у чему могао приметити, осим што је наскоро после тога Херцег-Босна добила неки *октројисани* устав, у погледу којега становништво Босне и Херцеговине није било питано, те није било оно, што се зове „конституанта“ за израду предлога за устав.

Изванредност положаја Херцег-Босне лежи баш у томе, што се, истина, зна, да Босна и Херцеговина припадају нашој монархији, али према систему дуализма у тој монархији, *никако се не зна, којој половини монархије припадају, а ово и приликом анексије није утврђено, па ни споменуто*.

Наравно, да тиме није задовољно и не може бити задовољно становништво ни у једној ни у другој половини монархије. Што се пак тиче самог становништва Босне и Херцеговине, оно је баш из те околности, што није утврђено, камо припада Херцег-Босна, црпло наду, да ће се политички положај Босне и Херцеговине развити тако, како би ове анектиране покрајине задобиле посве автономно државноправно место у оквиру наше монархије.

За ово тридесет и четири године, од кад је Херцег-Босна под влашћу наше монархије, без сваке сумње да је друга половина наше монархије, која има своје средиште у Бечу, *готово искључиво* владала у Херцег-Босни. Наравно, да ово није могло одговарати *паритету*, који условљава систем дуализма. С тога се свеједнако у Будимпешти чули приговори, да Угарска ни у чему не партиципира, ни мало не учествује у владавини над Босном и Херцеговином. У Бечу се хтео тај приговор опровргти тиме, да све оно, што се тиче Босне и Херцеговине, мора претходно прећи не само министарски савет у Бечу, него и министарски савет у Будимпешти, па је ово примљено и у нови октројисани босанско-херцеговачки устав. Али ипак ово није оно, што би одговарало духу система дуализма, јер би систем дуализма за Босну и Херцеговину требао да нађе свога израза *у самој управи Босне и Херцеговине*. Истина, да је први заједнички министар, као министар за Босну и Херцеговину, био познати *Калаји* а после и сада одступели *Буријан, обојица Мађари*, али оба ова министра нису *непосредно* водили управу у Босни и Херцеговини, већ ју је водила босанско херцеговачка земаљска влада или *мусала* у Сарајеву, а у овој готово да није ни било мађарских чиновника. Што се звао грађански adlatus земаљскога поглавара, који је увек био аустријски генерал, тај *грађански adlatus* није никада био Мађар. У почетку окупације био је само једаред грађански adlatus *Србин*, наиме покојни барон Федор *Николић*, али од оно доба никад више.

Изгледа, да се при најновијем преустројењу земаљске владе у Сарајеву хоће да поправи оно, што се у погледу системе дуализма пропустило, па се именовао за заменика земаљском поглавици генералу *Поћореку*, државни секретар у угарском министарству правде, Мађар Ђула *Рохоњи*, који је таки подигнут у III. класу чиновништва, као у степену министра те постао тајни саветник, дакле „Ексцеленција“.

Истога Рохоњија слабо ко познаје у Босни и Херцеговини. Он је неки *Новосађанин*. Био је много и много година скроман адвокат у Новом Саду. Рођен је у Петровцима у чисто словачком месту близу Новога Сада. Чисте је словачке крви. Матерњи му је језик словачки па и данас говори добро словачки. У Новом Саду је научио српски, па је проникао и у дух српског језика. Превео је изврсно на мађарски језик неке песме Бранка Радичевића и Змаја Јована Јовановића па их је издао на јавност.

Јулије Рохоњи је један од многих типова помађарених Словака. Са Србима је друштвено добро живео и имао је у свему глас честита човека. Али у политичком погледу стајао је увек у редовима мађарске владине странке, противне Србима. У варошком новосадском представништву био је један од вођа мађарске владине странке и један од најбољих мађарских говорника. Успео је, да под либералном Тисином владом буде изабран за посланика на угарском сабору. Ту је као адвокат биран у правосудни одбор, где се показао као врло добар зналац угарских закона. После пада мађарске либералне Тисине владе и доласка мађарске коалиције на владу није могао ни помишљати на мандат за угарски сабор. Али после пада мађарске коалиције те кад је настала владавина грофа Куена-Хедерварија, био је у Великом Бечкереку изабран за посланика за угарски сабор те је наскоро за тим постао државни секретар у угарском министарству правде. За време последњих српских народно-црквених сабора био је изаслан за краљевског комисара. Ту се доста добро умео држати. Као Новосађанин знао јо врло добро односе српских странака те није пао у ону грдну погрешку пређашњега мађарскога комисара Беле *Талијана*, који је године 1902. са „безусловном благонаклоношћу“ предао сву владавину у нашој автономији радикалима, а та се владавина развила до апсурдитета под мађарском коалицијом.

Дакле сада ће Босна и Херцеговина у духу система дуализма имати на челу земаљске управе једнога Новосађанина, помађареног Словака, али за којега се не може рећи, да је непријатељ Србима. Но на сваки начин, да ће Јулије Рохоњи у свима конзеквенцијама истеривати оно, што је скопчано са дуализмом.

Недавно је Рохоњи у једном интервју-у одлучно изјавио, да ће гледати, да *одстрани клице тријализму*, које да су се појавиле у Босни и Херцеговини. Ово му не ће бити тешко. Управо борити се против тријализма у Босни и Херцеговини значи пробијати отворена врата, јер како православни Срби, тако и муслимани у Босни и Херцеговини *најодлучнији* су непријатељи тријализму.

Али на сваки начин да ће Рохоњи имати најтежу борбу са *католицима*, а у првом реду са арцибискупом дром *Штадлером*. Но Рохоњи не ће никако подлећи Штадлерову упливу, па ни упливу злосретних Франковаца у Босни и Херцеговини. Рохоњи, као највећи део Словака у нашим крајевима, *није католик*, већ протестант, *лутеран*. Но била би ипак велика погрешка, кад би Рохоњи у свом мађарском духу *омаловажавао* народно јединство Срба и Хрвата, а *највећа би му била погрешка*, кад би у Херцег-Босни терао ону мађарску шовинистичку политику, која се тера против Срба у Угарској.

Кад су оно недавно Срби у Босни и Херцеговини због неких *тријалистичких* велејитета од стране Хрвата, а у противности према Хрватима, тражили некога наслона у барону *Питнеру* као тобожњем представнику мађарске политике у Босни и Херцеговини, рекли смо им: не дао Вам Бог, да у погледу оне политике, коју заступа барон Питнер, искусите оно *разочарање*, које смо ми Срби у Угарској искусили.

Јулије Рохоњи у оном часу, кад би према конзеквенцијама системе дуализма стао градити у Босни и Херцеговини *мађарске јулијанске школе, био би изгубљен*. Мађарска политика, бар она, која је досад била у Угарској против немађарских народа, *не даје се никако употребити у Босни и Херцеговини*. Међутим та дуалистична мађарска политика у Босни и Херцеговини увек ће наићи на запреке, а те запреке не ће моћи одстранити Јулије Рохоњи, јер ту стоји неко са оним: quos ego! А то је онај, који не представља систем дуализма, па ни политику једне или друге половине наше монархије, него представља у Босни и Херцеговини политику укупне монархије, а то је генерал *Поћорек*.

У рукама је мађарских државника, да не нађе посла Поћорек, а то би могло бити само тако, ако не буду терали у Босни и Херцеговини ону политику, коју терају према Србима у Угарској.

=

Скандали у угарском сабору.

— Опструкција наново отпочиње. — Ратоборност и пораз Јуштоваца. — Избор грофа Тисе за председника сабора. — Отимање урне за гласанице. — Истучен опозицијони посланик. —

У заступничкој кући угарскога сабора, која већ десет година траћи време и народни новац у бесплодном тезмању и разним скандалима, опет је настао *лом*, који се најпосле у јучерашњој седници извргао у *гнусну тучу*.

Као што је познато, данашња већина у угарском сабору, која потпомаже и Лукачеву владу, после Куенова пада решила се да *скрха* опозицију, односно опструкцију Јуштове странке. И пошто је под Куеном пуних девет месеци трпила јуштовачку техничку опструкцију, сада је владина странка постала „енергична“. Већ у седници саборској од понедеоника потпредседници *Бети* и *Јанковић*, који су председавали уместо одступелога председника Навајија, нису ни у што узимали захтеве опозицијоних посланика. Просто се направили *глухи* и не обзирући се на галаму, коју је дизао *један део* Јуштоваца (јер други део те странке је *напустио* свога вођу у овој борби!), ишли су даље. Кад је са̂м Јушт ужасно протестовао против поступака председничких, владина странка је Јушту у кору довикивала „естетични“ поздрав:

— *Му! Му! Му!*

А што је најжалосније, Кошутова странка, па чак и један део Јуштовачке странке мирно су слушали и гледали покор, који је чинила владина странка. У тој седници, којој је у магнатској ложи присуствовао и млади *престолонаследник краљевине Саске*, неколико пута у мало није дошло до *туче*, тако, да ће тај краљевски младић однети собом врло „леп“ појам о мађарском „парламентаризму“!

И седница од уторника прошла је бурно, али све је то надмашила саборска седница од јуче (среда, 9. (22.) маја о. г.) За јуче је наиме био заказан *избор председника* заступничке куће и на место „млаког“ Навајија долази силовити гроф Стеван *Тиса*. Овај треба да „*смрви*“ мађарску опозицију и протури кроз сабор бечке захтеве у погледу војске. Ратоборни део Јуштоваца се одлучи, да пошто по то *осујети* избор грофа Стевана Тисе за председника те јуче ти Јуштовци покушаше, да копирају 18. новембар 1905. г., кад је мађарска опозиција изломила ограду око председничке естраде и полупала главе „дарабонтима“, које је тадашњи министар-председник гроф Стеван Тиса поставио, да чувају председника. Јест, али тала је мађарска опозиција за тај посао била куд и камо *многобројнија* и *орнија*. А данас? Данас не само да Франческо Кошут и његова странка нису водили борбу против насиља саборске већине, него су — како рекосмо — и сами некоји Јуштовци мирно посматрали, како обесне делије владиначке *лемају* њихове једномишљенике.

Јучерашњи дан био је **страшан**

пораз за Јушта, кога је његова спекулантска војска *напустила*.

Јушт и његови другови хтели су у јучерашњој седници заступничке куће да *спрече* избор председника. За време гласања је Јуштовац заступник Јулије *Ковач* хтео *силом да приграби* урну, у коју су стављане гласанице, али га владиначки посланик Ладислав *Алмаши* **силним ударцем обори на земљу**. Даљу *тучу* су могли да спрече тек тешком муком. Онда је мађарска опозиција уз бурно одобравање и подругљиве узвике владине странке *изишла из саборнице* и онда је гласање без сметње продужено и гроф Стеван *Тиса изабран за председника заступничке куће угарскога сабора*.

Ни најмање нисмо сентиментални па да жалимо Јуштовце и у опште мађарску опозицију, ма да **осуђујемо** такове сурове појаве у парламенту. Јер та иста мађарска господа, која су од јаче мађарске странке јуче извукла *буботке*, били су **највеће силеџије против народносне странке**, док су као мађарска коалиција дрмали судбином наше отаџбине од г. 1906. до г. 1910. Ваља се само сетити, како су та господа Јуштовци и Кошутовци *силом истерали напоље* из сабора румунског народног посланика дра Александра *Вајду-Војевода* због тога, што је овај цитирао једну Мађарима непријатну месму. И месецима није Вајда-Војевод могао да врши посланичку дужност, јер кошутовачко - јуштовачке „патријоте“ нису хтеле да га трпе у сабору.

Али свака батина има два краја. И јуче је један крај батине пао на јуштовачка леђа. Сад вичу и протестирају, али им милијони немађарских народа у Угарској довикују: Данас по нама, сутра по вама!

Судски поступак
против посмртних задруга у Хрватској.

Почетком ове године отпочела је хајка против злонамерног руковања код посмртних установа у Хрватској, услед чега се и суд морао умешати, да извиди право стање њихово; а када се је уверио о нереду, који је тамо овладао, донео је решење загребачки судбени сто, да све посмртне задруге у његову подручју морају у року од шест недеља ликвидирати. Од оптужених установа неке су обуставиле свој рад, неке су се спојиле са другима, а има их и које су апеловале на бански сто у намери, да докажу своју исправност.

»Pokret« доноси у своме 105. броју о тим установама чланак под насловом: „„Balkan“ i njegova bilanca“, који овако гласи:

»Balkan« је издао своју биланцу, којом брилира на читавој једној страни »Narodnih Novina«. Читава имовинска биланца »Balkana« билансира са 518.122 К, па је код тога најзанимивије то, да то друштво и данас још нема баш ни једнога филира своје темељне главнице. Свеукупне ликвидне активне ставке не износе више од 130.000 К. При том дакле имовинском стању од 518.122 К исказује »Balkan« чисту добит од 314.185 К. Тај пак чисти приход није у благајни, него се састоји од ставке »дужници на колима« т. ј. заостали посмртни приноси чланова у износу од 302.210 К. Пошто се пак ни један члан у смислу правила не може присилити, да плати посмртни принос, то је та читава ставка веома дубијозна. Ипак има равнатељство право, да себи од чистога прихода од 300.000 К дозначи своје тантијеме.

Управо се човек чудити мора, да се »Balkan« баш принципијелно не брине за то, да себи створи какву причуву, какву имовину, од које ће према правилима исплатити посмртнину оним члановима, који имају на њу право. кад уплате 600 К посмртних приноса. То он пропушта и хрли тиме математички у пропаст. А пропушта то, премда је год. 1911. имао 1,687.744 К разних прихода. Бар да је уписнине и чланарине (око 182.000 К) похранио! А при том је то веома скупо осигуравајуће друштво, јер су чланови, који су у год. 1911. уплатили 1,687.444 К, добили само 930.000 К исплаћених посмртнина. Друштво дакле ради са 40% добитка!

»Balkan« се с овом биланцом ванредно хвали; осим тога се хвали и са решидбом кр. банскога стола, којом му је наводно омогућен опстанак. Издао је о томе манифест на своје чланове, из којег вадимо ову ставку:

»Част нам је, известити Вас, да је високи кр. бански стол од 28. ожујка т. г., број 7276, укинуо ликвидацију, која је била по првомолбеном суду над нашом задругом одређена. Са зебњом у срцу очекивали смо ову решидбу, која је имала одлучити о нашем иметку од преко 3,000.000 круна, који смо откидајући од уста у нашу задругу уплаћивали.«

Како се из горе цитиране биланце види, нема »Balkan« управо никаква иметка, а не три милијона. Свота пак, коју су чланови кроз године бацали у »Balkan«, далеко прелази и три пут три милијона.

Друга је лаж у том малом цитату, да је бански стол ликвидацију сасвим докинуо. Одлука банскога стола број 7276 само изјављује, да је судбени стол своју одлуку о ликвидацији прерано издао, па је првомолбеноме суду наложио, да поступак свој против »Balkana« надопуни и даље по закону поступи.

Према томе »Balkan« стоји данас тамо, где је био и пре те решидбе.“

Није чудо, што се оваке појаве догађају, јер оне су само последица неурачунљивог подузећа — зграде, грађене на песку. Установе те не само да нису реалне, већ су оне у пуном смислу *кајишарска* подузећа. Коло има 500 чланова, који плаћају К 8 од смртног случаја а наследници добијају К 200, дакле са 100 процената ради друштво, али то још није све! Многи наследници добијају место К 2000 по нагоди 20--50 процената, дакле и од исплате заслужује друштво још 50—70 процената *недозвољеним* путем, *злоупотребљујући* свој положај. Али што је најгоре, многи наследници бивају одбијени сасвим и не добивају ништа, тобоже због неисправног здравља при уписивању, а таки наследници не добију ни уплаћени новац натраг. У целом свету влада правило, да се при уписивању тражи доказ о здравственом стању пријављеног члана, само код хрватских установа тражи се после смрти! Сигурно зато, да се може створити било какав разлог за одбијање исплате припомоћи. У листу »Задругару« читамо, да је код задруге »Zagreb« њих 500 умрло без права на исплату припомоћи. Ако је сваког члана наследник уплатио само К 50, то је задруга неправедно задржала пуних К 25.000 и зар то није злоупотреба, када се на такав начин изнуђава новац од сиротиње?

Но све да не постоје таква кривична дела, по статистици о умирању доказано је, да установе са таким кључем од 60—80 година старих особа апсолутно не могу постојати, просто из разлога, што велики број умирања не може нико издржати. Од споменуте старости 500 чланова једног кола умире најмање 150 чланова по К 8 од смртног случаја, то износи К 1200 годишње. Ту своту не може ни један члан уплатити, јер нема рачуна. Зато би такове установе требало у интересу народа, да га злонамерни људи не би даље заводили и деморалисали, најкраћим путем *укинути*.

Милисав.

НОВИ САД, 10. маја 1912.

— **Потврда избора будимског епископа.** Из *Будимпеште* нам јављају ово:

Изабрани владика будимски др. *Зубковић* биће потврђен несумњиво, може бити још пре Духова. На брзо за тим биће и посвећење, а за овим и инсталација.

— **Народни збор.** Приређивачки одбор Срба у *Ковиљ Сентивану* објављује овај *позив на народни збор*, који ће се одржати на први дан Духова у Ковиљ-Сент-Ивану у 8 сати ујутру: На збору ће шајкашки посланик на нар. црквеном Сабору др. Ђорђе *Тапавица* полагати рачуна о своме раду на сабору у 1910, и 1911. године.

На томе сабору донесени су закони, који засецају у српску цркву и школу, те наше народне светиње. На томе сабору изнесена су недела прошле саборске већине, која је рђавим руковањем народног иметка оштетила српске народне фондове, те на тај начин створила у нашој автономији једно жалосно стање, занемаривши потпуно праве интересе цркве и школе наше.

То стање треба сада поправљати и зато је, драга браћо, потребно да сви дођете на тај збор, да се договоримо, како да створимо друге прилике а како у будуће треба да радимо на срећи и бољитку наше автономије.

Дођите, браћо, сви на збор!

До виђења на збору!“

— **Избори за епархијску скупштину,** Из *Гложана* нам јављају, да је јуче тамо извршен избор изборника за епархијску скупштину бачку. Победила је *српска народна странка*.

— **Забрањен збор.** Словачко-српски народни збор, који је требао бити одржан први дан Духова у Петровцима, *забрањен* је. Не разумемо, зашто је овај збор забрањен, кад је исти такав збор одржан у Пивницама. Против те неоправдане забране уложен је рекурс на вишу власт.

Политички преглед.

— **Румуни код министра-председника Лукача.** Румунски прваци политичари су у прошлу суботу отишли министру-председнику *Лукачу* и поднели су му писмен *протест* против забране румунског народног збора, који је за 17. (29.) о. м. био сазван у Алба-Јулију (Ђулафехирвар), а на ком су збору Румуни хтели да протестују против оснивања *мађарске* грчко-католичке бискупије и подвргавања неких 100.000 Румуна под ту мађарску бискупију.

Румунски народносни посланик и председник румунскога клуба др. Теодор *Михали* изнео је пред министра-председника још неке румунске захтеве, а Лукач је, наравно, *обећао*, да ће решити све по закону и справедљивости.

Исто то је Румунима обећао и Куен и — обећање остаде обећање. И то празно!

— **Италијанско-турски рат.** Како из Беча јављају, Италија намерава да поседне и она турска острва, која леже близу Дарданела. Ако се то збуде, Турска ће по свој прилици наново затворити мореуз. У случају, да Италија одиста тако поступи, онда ће и друге велике силе тражити остварење извесних земљишних захтева.

Значи: И друге ће велесиле откинути за себе које парче Турске.

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 10. маја 1912.

— **Утакмица међу српским и мађарским ђацима.** Прекјуче после подне на игралишту украј железничке станице одржана утакмица, у којој се српске гимназисте такмачили са мађарским гимназистама у игри лоптама са ушком, опет је била доказ, како ученици овдашње наше велике гимназије красно напредују и у гимнастици. Њихов наставник г. проф. Глиша *Мирковић* може се одиста подичити својим питомцима. Резултат утакмице био је овога пута 2 : 2 а то је свакако за наше ђаке напредак, кад се узме у обзир, да су још пре неког времена у утакмици таквим лоптама стојали према мађарским ђацима у одношају 1 : 5. Између наших ђака особито се окретношћу и вештином одликовали: осмошколац Стеван *Николић*, седмошколац Милутин *Губаш*, Васа *Вуковић* и Милан *Секулић* и шестошколци Гавра *Воргучин*, Михаило *Олћан* и Милутин *Симић*. Утакмицу је с пажњом пратио и гимназијски управитељ г. др. Душан *Радић* са већином чланова професорске колегије. Било је и иначе доста Срба Новосађана, који су симпатично акламовали наше вредне младе гимнастичаре и њихову се успеху радовали.

— **Крсна слава Новосадске Трговачке Омладине.** На први дан Духова слави наша трговачка омладина своју крсну славу. Сећи ће се свечарски колач и осветиће се водица. Омладина позива све чланове, као и г. г. шефове а уједно умољава и остало грађанство, да је одликује својом посетом приликом овог свечаног чина у што већем броју. Свечани чин водоосвећења и сечења свечарског колача обавиће се после свете литургије у дому Новосадске Трговачке Омладине (Богданска улица број 29.)

— **Забава наших занатлија.** Задруга Срба Занатлија Новосађана приређује на први дан Духова у просторијама Ружичкине гостијонице на станици дунавског паробродског друштва забаву с дилетантским приказом уз пријатељско суделовање „Сунцокрета“, певачког друштва новосадске академске омладине, „Невена“, српског занатлијског певачког друштва, и српског црквеног ратарског певачког друштва. Дилетанти ће приказати Калићеву »Свекрву«, »Сунцокрет« ће у мушком збору певати Зајцове »Ноћне стражаре« и Маринковићево коло српских народних песама, »Невен« у мешовиту збору Мокрањчеву »Мирјану« и Нешићево „Невеново Коло“ а ратари ће у мешовиту збору певати духовску песму „Источник духовни“ и прву руковет српских народних песама из Смедерева, обе у композицији коровође Цвете Михајловића. Забави је почетак у осам сахата у вече. Ми је препоручујемо пажњи нашег света.

— **За сиромашне будимске школе.** *Братство манастира Бођана*, како је марљивим заузимањем лане назидало лепу школску зграду у Бођану, уз помоћ од прихода из тасова и своју и материјалну (од 1000 К) и моралну, без које помоћи не би ова школа још дуго могла бити назидана, -- сетило се и будимских школа, те је се уписало за члана прилагача епархијског фонда будимске епархије, уплатив из својих уштеда 50 К. Усрдна хвала овоме честитоме братству на челу с г. г. игуманом Викентијем *Ђаковићем* и јеромонахом Митрофаном *Милушиновићем*. Потоњи је као председник црквб. опћине у Бођану, као што је заиста с похвалном ревношћу водио бригу, да се назида школска зграпа у Бођану, још и *сам* лично материјално овај посао помагао. Г. игуман Ђаковић пак још се и сам уписао за члана прилагача епарх. фонда будимске епархије и уплатио 50 К. Част и хвала овакоме братству и овим *родољубивим српским калуђерима*, на које нека се угледају и остала братства и братија, тим пре, јер су још у бољим приликама, него бођанска браћа.

— **Сиротиште Марије Трандафилке у Новом Саду.** Управни Одбор Матице Српске је јуче у седници својој ликвидирао исплату зграде тога сиротишта. Грађевни предузимач Фрања Рајхел нарачунао је био К 606.709·66 за ту зграду, но колаудатор жупанијски надмерник Станковић ликвидирао је предузимачу К 564.221·94. А Управни Одбор Матице Српске снизио је ту своту на К 536.101·94, а у споразуму са предузимачем.

— **ДОБРЕ КЊИГЕ**, из свих књижевних родова, **шаље одмах по поруџбини** уз плаћања при примању, књижарски завод **»Напредак« у Земуну, издавач »Српских Класичних писаца.«** I.

Народ, који није напредан, који нема јаког средњег сталежа, такав народ прегазиће други пре а после.

Новости са стране.

— **Убијен ратни извештач.** 6. о. м. у јутро кренуо се италијански потпоручник *Виталини* са својом малом четом, да извиди непријатељски положај код Вади-Дерне. То је кршевита гора са многим пећинама. Италијански војници приспу пред једну пећину, којој је улаз био застрт арапским огртачем, склоне огртач у страну а на улазу се указа човек у турском оделу с фесом на глави. Нанишани на Виталинија па опали дваред. У исти мах излети из пећине још неколико метака. Виталини нареди чети, да избаци плотун у пећину. На то се у пећини нико више није ни макао. Наједаред се оданде чуло стењање. Италијански војници продру у пећину па изнесу оданде два тешка рањеника. Однесу их у италијански табор и онде обојица издахну. После се дознало, да је један од њих био Шћујер Смелвуд, ратни извештач Дејли-Кроникла.

— **Похаран експресни воз.** Експресни воз међу Њујорком и Њуорлинсом застао је пре неколико дана близу Хетисбурга, да у локомотиву нацрпе воде. Наједаред се два разбојника под образинама успну на локомотиву па напере револвере на вођу локомотиве и ложача, па онда вежу ту двојицу а и вођу воза и кондуктера. Док је један од бандита револвером држао у шаху путнике, дотле је други динамитском патроном развалио сандук, у којем су били новци, па је онда из рушевина ишчепркао банкноте, дукате и предмете од вредности. Наскоро је после стигла полиција па се дала у потеру за арамијама, али им није могла ући у траг. Вредност отетих предмета износи седам стотина хиљада круна.

НОВИЈЕ.

Беч, 9. маја. Надвојвода **Фрања Салватор**, зет цара и краља Фрање Јосифа, стављен је као генерал на расположење. Говори се, да је то учињено по захтеву надвојводе-престолонаследника. (При преклањским царским маневрима у Чешкој, где беше и немачки цар Вилхелм II., коњичка дивизија надвојводе Фрање Салватора **потпуно се збунила** и распуђена је. — Ур. „Бр.“)

Скопље, 9. маја Овамо свакога дана стижу нове турске трупе. Арнаути су усредсређени око Пећи и Ђаковице и дижу на буну сва околна села.

ТЕЛЕГРАМИ

УРЕДНИШТВУ »БРАНИКА«.

Опструкција у угарском сабору.

Будимпешта. 10. маја. Јуштова странка се приближила Кошутовцима те ће од сада заједнички водити борбу, но Кошутовци не ће учествовати у техничкој опструкцији.

Генерални страјк у Угарској.

Будимпешта, 10. маја. Услед генералног страјка, који су радници приредили у знак протеста против изигравања изборне реформе, листови данас нису изишли.

Осуда мађарске олигархије.

Беч, 10. маја. У одбранбеном одбору аустријске заступничке куће социјални демократа **Винарски** рекао је, да мађарска олигархија ради на том, да осујети узакоњење изборне реформе. Радништво ће, вели, само себи освојити бирачко право. **Круна је погазила реч**, коју је народима дала.

Председник због тога израза упућује говорника на ред, а министри изађоше напоље,

Винарски наставља: Ми изражавамо своју симпатију радницима у Угарској због њихове борбе. Протестујем против тога, да се војска употребљава за угушење демонстрација.

Италијанско-турски рат.

Перим, 10. маја. Италијански убојни бродови бомбардовали су Дубад на Црвеном Мору.

Српски Соколима у Новом Саду.

Браћо! Још нас само три дана растављају од оног значајног тренутка, када ћемо наступити, да отвореним и ведрим челом положимо рачуна о нашем *соколском раду*. Остају нам још 3 дана, да својски прионемо и да дотерамо, истешемо, изглачамо оно, што је још непотпуно. Јер треба да знате, браћо, да наш рад не сме бити брзоплет, на пречац, прекрхан. Истина, наше је друштво још младо, не достаје нам потребне предспреме, јер је на срамоту остале омладине једини елеменат нашег сокола — вредна и агилна трговачка омладина наша, која је од раног јутра до мркле ноћи заузета напорним радом, те је недостаје ни потребне свежине ни лакоће а довољна одмора, а то је све услов за ваљан соколски рад. Али ми имамо, браћо, одушевљења, имамо чврсте воље, а чврста воља и одушевљење, као што знате, не повнаје препреке, руши незгоде и *побеђује*.

Да је тако, показали смо за ово кратко време, шта може и поред лошег, необрађеног, потпуно неспремног материјала *да изведе чврста воља, искрено одушевљење и истрајност*. Али знајте, браћо, ова живост, одушевљење и воља потребна је не само до јавне вежбе. Јер ова јавна вежба је само полагање рачуна пред јавношћу, то је само слика, да убеди, који не знају, да учврсти, који се сумњају о соколској идеји и о узорном соколском раду. Исто је тако потребно одушевљење и истрајност и после што више још потребније, јер и прилике ће се по свој прилици изменити а наш рад је велик и, као што знате, не своди се од данас до сутра.

Да *Соколство* заиста буде важан чинилац у народном образовању, једино *од нас зависи*. Ми, који смо повели коло, морамо *издржати, истрајати* у соколском раду. *Којекакве ситнице, лична питања и неправде, па чак и увреде не смемо претпоставити Соколству*. Све то треба заборавити, прећи преко тога, кад је у питању Соколство. Тешко ће ићи, али покушајте, све се може. Тиме ћемо се научити и савлађивати себе, научићемо се самопрегоревању, кад то од нас захтева виша идеја.

Обилно и неисцрпиво је као што видите, поље соколског рада, да у свима правцима васпита и образује омладину и народ. Зато поручите и реците сваком брату и сестри, да прилазе у што већем броју нашем соколском јату. Јер то нам налаже не само дужност према једној здравој и значајној омладинској институцији, него и света дужност национална. Но као што нам је дужност, да се одазовемо братском позиву соколском и да ступамо у његове редове, још више је дужност *да сви листом присуствујемо* овој првој нашој јавној вежби. Ту нема и не сме бити којекаква изговора, лажна стида, „женирања“ или ти ма какве извине. *Наш је рад јаван и отворен*. На што се онда извлачити испод прве дужности? Ко се пак извлачи испод те прве и свете дужности, тај је *издајник соколске мисли*, издајник национјоналне наше ствари и заслужује не само наше презрење, него и презрење, свију Сокола. Узмите се на ум, браћо и сестре, да кога не постигне ова тешка казна. *Ми ћемо водити о томе рачуна* и жигосаћемо јавно сваког оног брата и сестру, ко се огрешио буде о свету идеју Соколску. Зато потецимо сад у недељу сви под крила нашег Сокола! У то име здраво!

Б. Р.

Авијатика.

— **Милијон рубаља на авијатику**. Руска Државна Дума ће ускоро одобрити близу милијон рубаља на потребе авијатике. То је први велики кредит, изазван успесима авијатике у Русији. Известилац о том законском предлогу биће знаменити вођа октобриста А. И. *Гучков*, који је био у Севастопољу, да се на месту увери, како стоји авијатичко дело. Нема сумње, да ће Државна Дума одобрити тај кредит, јер само тако ће Русија, која нема поморске флоте, моћи одржати друго место, које је извојевала себи у градњи ваздушне флоте.

Наука и проналасци.

— **Нов проналазак руског научењака.** У руским листовима, које смо данас добили, читамо, да је славни руски научењак професор И. И. *Мечњиков* открио *нов лек* од огромне важности. Он је открио **сурутку против врућице** (тифуса). Није потоебно говорити о важности тога новог открића. И код нас многи оболевају од врућице, која покоси многе животе.

П о з и в.

Молим Г. Г. бивше Текелијанце и стипендисте народних задужбина, да изволе доћи на договор 14. (27.) маја о. год. (други дан Духова) у Матицу Српску у 11 сати пре подне.

Предмет договора је мој предлог: **како да се народне стипендисте и материјално одуже народу**, за Текелијине питомце специјално: **да се подигне једна школска зграда у Будимској Епархији као споменик Сави Текелији.**

У **Новом Саду** 10. (23.) маја 1912.

Др. Тих. Остојић.

Књижевност.

Српске штипендије.

Умировљени управитељ новосадске српске велике гимназије г. Васа *Пушибрк* написао је и издао веома занимљиве напомене о стипендијама, којима рукују: Саборски Одбор, Матица Српска — ово двоје рукују капиталом од преко три и по милијона круна — новосадска, старобечејска, сентомашка, сомборска, суботичка, сенћанска, панчевачка, земунска, иришка општина и патронат новосадске српске велике гииназије. Писац најпре расправља два питања, наиме: да ли је досадашњи капитал за стипендије довољан и јесу ли нам у опште потребне стипендије и стипендисте. На друго питање разложно одговара: *садашње штипендијске задужбине врло су нам потребне на пошхрањивање народне интелигенције*, а на прво питање одговара: *ми Срби за сад имамо довољно штипендијских задужбина те би, крај толиких пречих потреба, било излишно и погрешно, оснивати нове штипендијске задужбине*. Говори за тим о самим питомцима и њихову избору и износи згодне опаске у погледу способности молилаца. напослетку предлаже, на што би, кад и онако већ има стипендија доста, ваљало имућни српски родољуби да остављају задужбине те препоручује наше две велике гимназије, Српско Народно Позориште, Матицу Српску и загребачког Привредника, као заводе, који су нам сви преко потребни и од којих се ни један не сме напустити да пропадне. Указује и на то, да би ваљало умножити клирикални школски фонд и фонд Св. Саве.

Књижица госп. Васе Пушибрка написана је у лепој, родољубивој тенденцији те се сама собом најбоље препоручује.

Трговина и промет.

Свињски и марвени вашар у Бечу.

(*Недељни извештај комисијонарске радње Јовичића, Акимовића и друга за марву и свиње, Беч, St. Marx, централни вашар*).

Беч, 21. маја 1912.

За данашњи вашар било је пријављено 18559 комада. Дотерано је било 13008 комада пољске и 4681 комада мађарске пасмине, свега 17689 комада.

Вашар био: лабав.

Цене су биле:

Прима	св.	од	139	до	142	ф.	„	—	по види живе ваге без потрошарине.
Средњи	„	„	135	„	140	„	„	—	
Лаки	„	„	126	„	132	„	„	—	
Сремски	„	„	126	„	136	„	„	—	
Стари	„	„	126	„	134	„	„	—	
Пољски	„	„	104	„	140	„	„	142	

Марвени вашар.

Од 20. маја 1912.

Дотерано 3828 ком. угојених волова
и са паше 463 „ бикова и крава.

свега 4291 ком.

Вашар био: лабав.

Цене:

Прима	швајцарски	од	К 112	до	116		118/122
Средњи	„	„	„ 98	„	110	„	—
Прима	мађарски	„	„ „ 95	„	99	„	100/102
Средњи	„	„	„ 86	„	94	„	—
Лошији	„	„	„ 76	„	85	„	—
Бикови	„	„	„ 80	„	102	„	104/108
Краве	„	„	„ 60	„	76	„	—

по 100 кила живе ваге без потрошарине.

Најучтивије умољавамо нашу господу пошиљаче, да нас о товарењу увек брзојавно известе.

Дозволе из затворених места за бечки слободни вашар набавља наш заступник госп. Јоца Митровановић, Budapest. Köbánya, и довољно је истом господину писмено или брзојавно јавити, за које се вашаре и за колико се комада дозвола тражи.

Адреса за пошиљке и писма	Адреса за брзојаве
Јовичић, Акимовић и друг.	**Јовичић**
БЕЧ. ST. MARX.	БЕЧ, ST. MARX.

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

ОГЛАСИ.

ПОЗИВ.

Пошто је редовна главна скупштина »**српске жабаљске штедионице као задруге у Жабљу**« 22. марта (4. априла) 1912. године решила престанак и ликвидацију задруге, то се у смислу 249. §-а трговачког закона (XXXVII. законског чланка од 1875. године) позивају сви веровници исте задруге, да своје тражбине у року од 6 месеци, рачунајући од треће обзнане овог позива у овом листу, под теретом законских последица остваре.

У **Жабљу**, 7. (20.) маја 1912. године.

УПРАВА
»српске жабаљске штедионице
као задруге у Жабљу«.

269 2-3

ЛЕКОВИТО КУПАТИЛО

„РУСАНДА“

У МЕЛЕНЦИМА

(**Торонталској** županiji) — у **јужној Угарској** Отворено је од 1. (14.) маја до 1. (14.) септембра сваке године. Специјално лечи: **Севотине хроничну реуму, Скрофулу** у свима њеним облицима и појавама. **Кожне болести**, које нису у стању биле никакове лековите масти излечити, — нарочито Psorias и Prurigo. Код женских **неуредан крвоток**, и живчане болести. Сигуран успех у лечењу **Костобоље** Caries. Necrosis-а, у коме премашује најчувенија интернационална купатила. **Са успехом** лечи **застарели Луес.** — Станови се састоје из четири модерно удешена **хотела са 74 собе, Курсалон, кафана, изврсна кухиња, добра музика, цветни парк**, са удобним клупама, — **гласовир, куглана, билиард** стоји на расположењу купалишним гостима. — Ближа извешћа и проспекте на захтев и бесплатно шаље **управа купатила „Русанде“** 205 31—

Продајем нову кућу,

из слободне руке, која се налази у Пејићевој улици број 6. Иста се састоји из 5 соба нуз које иде кухиња и комора за дрва. Даље дућан са трафиком и лиценцом за затворено пиће. У дворишту има и бунар са добром пијаћом водом и лепом баштом.

Обратити се на куће власника у истој кући. 265 2-3

Продаја куће

Продајем из слободне руке своју кућу, која се налази у средини **Новога Сада**, на најлепшем месту у хлебарској улици бр. 11.

Силвестер Нахтман

243 7—10

Стечај.

Вуковарско српско певачко друштво „Јавор“ расписује овим стечај за *коровођу* са годишњом платом од **К 1600 (круна хиљаду шест стотина**

Дужности коровође јесу: обучавање чланова ноталном црквеном и светском певању и у свим приликама где друштво буде суделовало, кором управљати; нарочито му у дужност спада друштвену архиву у потпуном реду држати.

Првенство имају свршене конзервористе.

Изабрани коровођа у Вуковару имаће давањем приватних сатова и лепу зараду.

Рок стечају јесте **до 2. (15.) јуна** 1912.

Из одборске седнице српског певачког друштва „Јавора“

у Вуковару држане дана 1. (14.) маја 1912.

Председник:
Др. Светислав Новак.

Тајник:
Никола Јовановић. 267 3-3

Интелигентна старија Српкиња

у свима домаћим пословима потпуно вична, желела би, да у бољу српску кућу ступи, да ВОДИ КУЋУ.

Понуде ваља поднети администрацији „Браника“ под шифром »Интелигентна Српкиња«. 270 1—3

ПЕКАРСКА РАДЊА
ШАЦЕ МУДРИНСКОГА
У НОВОМ САДУ
улица принца Евгенија бр. 13.

препоручује своје дневно двапута фришко пециво. Цене умерене, послуга брза и тачна. 271 1—3

СЛАНО КУПАТИЛО
У СТ. СЛАНКАМЕНУ

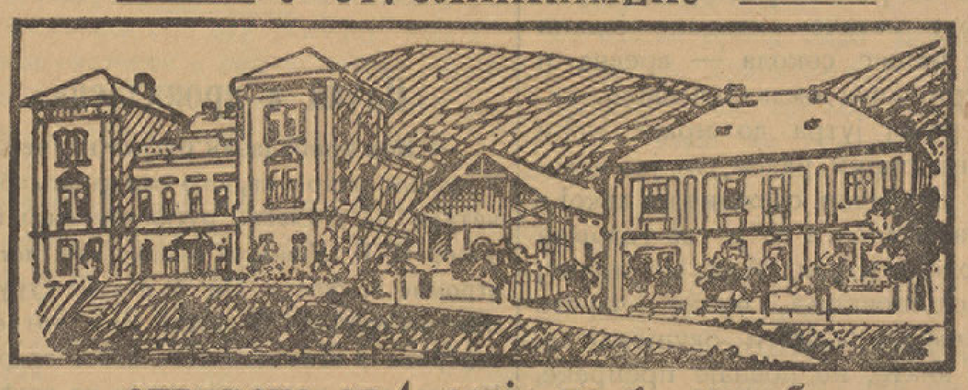

отворено од 1. маја до 1. октобра.

Сланача специјално лечи: ревматизам зглобова и мишића; ексудативно запаљење у трбушној дупљи, материци и јајницима; све врсте катаралних запаљења; малокрвност, бледуњавост и шкрофулозу свију облика; жигове и севотине; извесне врсте кожних болести.

Купатило има 60 елегантно намештених соба са ценом од 1 до 4 К; лепу пространу новосаграђену

рестаурацију са добрим јелима и пићем,

сталну музику која трипут дневно свира.

Ближа извешћа и проспекте бесплатно даје

20—30 147 **ШТЕДИОНИЦА У СТ. ПАЗОВИ.**

Тражи се КОМПАЊОН

за једно подузеће које добро иде. Исти треба да има капитала до 600 круна.

Обратити се ваља на администрацију овога листа под шифром: **Лепа зарада,** 272 1—1

Хипотекарне зајмове

по 5½% сталних процената а на друго место интабуловане 6½%—7% посредује

Zsigmond Breitner Törökbecse

65 47—50

ПРОМЕСЕ

Аустријске државне срећке
од год. 1864.

Главни згодитак . .	К	300.000·—
1 згодитак по . . .	К	40.000·—
1 згодитак по . . .	К	20.000·—
2 згодитка по . . .	К	10.000·—
2 згодитка по . . .	К	4.000·—
3 згодитка по . . .	К	2.000·—
40 згодитака по . .	К	800·—

Жребање 1. јуна 1912.

Цена К 18·—

продаје

МЕЊАЧНИЦА
ЦЕНТРАЛНОГ КРЕДИТНОГ ЗАВОДА
деон. друштво
у Новом Саду.

*) Поштом шаљемо поруџбине само кад нам се новац унапред пошаље заједно са 35 пот. за поштарину.

ОБЈАВА.

Јављамо поштованој публици, да смо месеца маја у промет пустили

ОВА СПЕЦИЈАЛНА ПИВА:

Сладно пиво, које храни. Тешко, мрке, готово црне боје, баварског типа пиво. Препоручујемо га дојкињама, болесницима, који се опорављају, нервознима, који пате од несанице, и малокрвнима, а нарочито онима који су ради, да се угоје.

Гранатско пиво. Првог реда мрко, али нешто лакше каквоће, него сладно пиво, које храни. Врло лепо, ароматично пиво са руменим жаром.

Дупло мартовско пиво. Тавно жуте боје, најтеже пиво светле боје.

Екстра салонско пиво. Тешко, али врло светлог плзањског типа пиво, али не тако горко те с тога пријатније за пиће.

ПРЕПОРУЧУЈЕМО ДАЉЕ И ДО САД ДОБРО ПОЗНАТА НАША

салонска и извозна пива,

којих изврсну каквоћу сјајно доказују и наши конкуренти тиме, што путем листова упозоравају: „публику, која пије пиво“, да **запушаче** пивских боца „погледа, да не би место будимпештанског пива добила јефтиније Герберово пиво“. Тиме признају, да се за јефтину цену у нас може доћи бар до фабриката такве каквоће, као за вишу цену код врло поштованих наших конкурената, код којих и за **запушач** ваља платити. Па нека дакле, врло поштована публика, која пије пиво, погледа запушач, па ко хоће да купи скупи запушач, тај нека купује код наших поштованих конкурената, а ко жели јефтино, али изврсне каквоће пиво, тај нека **купује од нас.**

Фердинанд Гербер и Син **творница пива у Старом Бечеју.**

260 5—6

Власник и издавалац: Деон. друштво Браник.

Парна штампарија д. д. Браника у Н. Саду.